

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

О. Б. Жильцов

20 15 року



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Спеціальність

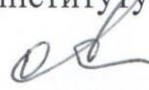
8.18010021 Педагогіка вищої школи

Гуманітарний інститут

2015-2016

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

Заступник директора Гуманітарного інституту з навчальної роботи



Єременко О. В.

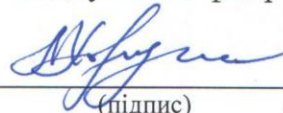
Робоча програма “Інтеграційні процеси у вищій школі” для студентів галузі знань 1801 – Специфічні категорії, спеціальності 8.18010021 – Педагогіка вищої школи, 2015 рік – 28 с.

Укладачі: **Чернуха Надія Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, **Головчук Світлана Юрївна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки

Протокол від “05”серпня 2015 року № 1.

Завідувач кафедри Хоружа Л.Л.



(Хоружа Л.Л.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ” _____ 20__ року

Схвалено Вченою радою Гуманітарного інституту за галуззю знань 1801 Специфічні категорії, Спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи.

Протокол від. “29” вересня 2015 року № _____

“29” вересня 2015 року

Вчений секретар

(Т.Л. Видайчук)

(підпис)

(прізвище та ініціали)



© КУБГ, 2015 рік

© _____, 2015 рік

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни.	9
II. Тематичний план навчальної дисципліни.	10
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I.</i> Інтеграція вищої освіти в Європейському освітньому просторі.....	11
<i>Змістовий модуль II.</i> Освітня політика.....	13
IV. Навчально-методична карта навчальної дисципліни.	17
V. Плани семінарських занять.	18
VI. Завдання для самостійної роботи.	20
VII. Карта самостійної роботи магістранта	21
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.	22
IX. Методи навчання.	25
X. Методичне забезпечення курсу	25
XI. Рекомендована література	
Основна.	25
Додаткова.	26

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни „Інтеграційні процеси у вищій освіті” є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, яка розроблена кафедрою теорії та історії педагогіки на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів відповідно до навчального плану спеціальності 8.18010021 Педагогіка вищої школи денної форми навчання.

Робоча навчальна програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати магістрант відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни „Інтеграційні процеси у вищій освіті”; необхідне методичне забезпечення; складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Вивчення дисципліни „Інтеграційні процеси у вищій освіті” передбачає розв'язання низки завдань професійної та практичної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: визначати, аналізувати та освітні процеси; опанування системою знань про інтеграційні процеси, їх становлення, розвиток та вплив на сучасність, основні структурні елементи інтеграції та інтеграційних процесів; формувати у майбутніх викладачів закладів вищої освіти уміння створювати траєкторію розвитку студента, у вищому навчальному закладі, з урахуванням інтеграційних процесів (інтеграційних процесів як у навчально-виховному процесі, так і у житті); створювати власну траєкторію розвитку.

Мета курсу – розкриття закономірностей розвитку освіти, інтеграційних процесів у освітньому просторі; особливості наукової та професійної підготовки сучасних фахівців, відповідно до інтеграційних процесів в міжнародному, європейському та національному освітньому просторах; розробка та запровадження в сучасну педагогічну практику вищої школи освітніх технологій щодо ефективної підготовки сучасних фахівців.

Завдання курсу:

- визначення пріоритетів та особливостей сучасного освітнього простору;
- аналіз теоретичних засад інтеграційних процесів у вищій освіті;
- розробка та запровадження технологічного забезпечення інтеграційних процесів у вищій освіті;
- розкриття інтерактивної взаємодія як основи ефективної інтеграції в педагогічній практиці вищої освіти;
- вивчення, аналіз та узагальнення практики досвіду педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах з позицій інтеграційних процесів у вищій освіті;
- виховання у магістрантів якостей майбутнього викладача вищої школи, формування професійної педагогічної компетентності фахівця;
- прогнозування перспектив розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції у європейський освітній простір.

Виконання поставлених завдань сприятиме формуванню низки компетентностей:

Програмні компетентності	
Загальні	
Світоглядна	<ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення цілісності та єдності об'єктивної картини світу; - прагнення до імплементації світоглядної позиції; - позитивна внутрішня мотивація до обраної сфери діяльності; - усвідомлення наслідків впливів інших світоглядних позицій; - толерантне ставлення до інших мотиваційно-ціннісних позицій; - знання філософських законів існування природи, суспільства, людини, основ формування, розвитку культурних традицій різних суспільств; - уміння аналізувати, критично оцінювати явища об'єктивної реальності, повсякденного, професійного життя, адекватно оцінювати власну світоглядну позицію; - навички збору, обробки, аналізу, переробки інформації щодо об'єктивної реальності; - здатність до соціальної, професійної, науково-дослідної діяльності; спроможність працювати в колективі з урахуванням світоглядних позицій
Громадянська	<ul style="list-style-type: none"> - наявність позитивного ставлення до себе, свого народу, держави; - прагнення до громадянського самовдосконалення; - знання про сутність громадянських цінностей, історію, культуру рідного краю, сучасне суспільно-політичне життя в державі; - уміння організації та здійснення громадської діяльності; - навички аналізу, синтезу сучасного суспільно-політичного життя в державі; - навички управління власною громадянською позицією; - здатність брати на себе громадянську відповідальність
Комунікативна	<ul style="list-style-type: none"> - усвідомлення ролі комунікації у процесі соціалізації особистості; - прагнення до вияву та розвитку комунікативних здібностей; - позитивна внутрішня мотивація до міжособистісної комунікації; - знання соціопсихологічних основ комунікативної взаємодії; - володіння рідною, іноземними мовами; - уміння використовувати сучасні засоби зв'язку для здійснення комунікації; - уміння гармонізувати комунікативну взаємодію, ініціювати сприятливий морально-етичний клімат; - навички аналізу комунікативних ситуацій у вигляді словесних та візуальних форм; - навички прогнозування соціально-психологічних перешкод та наслідків комунікативної взаємодії; - здатність підтримувати продуктивну комунікативну взаємодію з особами різного віку, національності, соціального статусу

Інформаційна	<ul style="list-style-type: none"> - прагнення до оволодіння інформаційною культурою; - усвідомлення цінності суб'єктної позиції в інформаційному просторі; - критичне ставлення до отриманої інформації - знання про юридичні, правові та економічні норми застосування інформаційних ресурсів, інформаційні процеси, основи збереження даних; - знання про гіпертекстової технології, сучасні ІТ в освітньому просторі - вміння упорядковувати, аналізувати, систематизувати, структурувати інформаційні обсяги; - вміння працювати з операційними системами, створювати новий інтелектуальний продукт на основі отриманої інформації; - навички застосування інформаційних ресурсів у професійній діяльності та повсякденному житті
Самоосвітня	<ul style="list-style-type: none"> - потреба в сталому самовдосконаленні та самореалізації; - прагнення бути конкурентоспроможним на ринку праці; - знання про сутність, структуру і зміст освіти, джерела та способи отримання інформації в освіті, механізми реалізації самоосвітньої діяльності, можливості активації процесів САМО: самоактуалізації, самоорганізації, самонавчання, самовиховання, самоуправління, самоефективності, самовдосконалення, самореалізації; - вміння організації та здійснення самоосвітньої навчальної діяльності; - рефлексивні вміння; - навички самостійного прийняття відповідальних рішень щодо самовдосконалення; - індивідуально-психологічна готовність самостійно розвивати знання і їх розуміння в обраній сфері професійної діяльності; - здатність адаптувати практичні результати самоосвітньої діяльності до специфічних освітніх контекстів; - здатність до рефлексії цінностей
Методологічна	<ul style="list-style-type: none"> - ціннісне ставлення до методології; - прагнення до застосування методів наукового пізнання; - знання про рівні сучасної методології, філософські ідеї, парадигми, наукові підходи, принципи, логіку дослідження, науковий пошук в освіті, концептуальні основи методології науково-дослідної діяльності, технологічні механізми здійснення наукового дослідження; - вміння аналізувати сучасні філософсько-антропологічні, аксіологічні, герменевтичні, соціокультурні теорії та концепції, концептуальні засади освіти; - вміння створювати дослідницькі проекти, методологічно та технологічно грамотно здійснювати наукове дослідження; - дослідницькі вміння; - навички планування, організації, здійснення наукового дослідження, інтерпретації результатів науково-дослідної діяльності; - здатність ефективно висвітлювати, поширювати результати наукових досліджень та інновацій

Фахові базові	
Психолого-педагогічна	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; - знання і розуміння предметної області та специфічних особливостей професії; - знання закономірностей особистісного розвитку людини на різних вікових етапах, особливості еволюції вищих психічних функцій людини; - лідерські уміння; - пізнавальні уміння
Методична	<ul style="list-style-type: none"> - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; - здатність планувати, управляти часом у професійній діяльності; - здатність спілкуватися усно та письмово іноземною та рідною мовами; - здатність до створення методичного забезпечення для організації та проведення практики студентів; - здатність до підготовки та проведення на високому методологічному, дидактичному та методичному рівнях різних видів навчальних занять
Творча	<ul style="list-style-type: none"> - здатність генерувати нові ідеї (творчість); - здатність створювати та інтерпретувати нове знання на основі здійснення оригінального наукового дослідження або інших форм наукової діяльності; - здатність розвивати нові уміння, технології, дидактичний інструментарій, практичний досвід та/або відповідні дидактичні матеріали
Фахові спеціальні	
Предметна	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до створення продуктів навчального та навчально-методичного спрямування; - здатність до реалізації виховних функцій у процесі групової, індивідуальної роботи зі студентами; - загальні знання про компетенції та компетентності, компетентнісний підхід; - готовність здійснювати огляд наскрізних на національному чи міжнародному рівні наукових проблем на якісній основі
Комунікативна	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до комунікативної взаємодії у професійно-педагогічній діяльності; - здатність і готовність відгукуватися на загальні (іноді абстрактні) проблеми, що пов'язані з розширенням та переосмисленням визначення існуючого процедурного знання; - здатність ефективно висвітлювати, поширювати та передавати результати наукових досліджень та інновацій колегам
Операційна	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до колаборативного проблемно-визначального розв'язання освітніх задач у розмаїтті контекстів; - здатність до створення продуктів навчального та навчально-методичного спрямування; - здатність адаптувати практику до специфічних освітніх контекстів; - здатність демонструвати задовільний якісний вияв усього розмаїття ключових умінь, технологій, дидактичного інструментарію, використання практичного досвіду та/або матеріалів, що у своїй сукупності асоціюються зі сферою навчання студентів
Рефлексивна	<ul style="list-style-type: none"> - здатність до рефлексії цінностей, що є визначальними та відповідними освітній діяльності; - здатність включатися до критичного діалогу, керувати та обґрунтовувати комплексні соціальні процеси у межах своїх професійних домінант; - сформованість критичної компетентності

Підвищенню ефективності семінарських занять сприятиме передбачене програмою виконання навчально-дослідних завдань з питань інтеграційних процесів у вищій освіті. Під час семінарських занять, самостійної роботи студенти **набувають знання:**

- про історико-педагогічні засади розвитку інтеграційних процесів у вищій освіті;
- про становлення та історію розвитку вищої школи в Україні та світі;
- про модернізацію вищої освіти в Україні;
- про організацію та управління вищим навчальним закладом з точки зору глобалізації;
- про специфіку професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи під впливом інтеграційних процесів.

Під час семінарських занять, самостійної роботи студенти **набувають уміння:**

- аналізувати політику Української держави щодо розвитку вищої освіти в історичній ретроспективі;
- виокремлювати принципи освіти, завдання навчальних закладів (Закон України “Про освіту”);
- досліджувати пріоритетні напрями модернізації освіти в Україні, розрізняти шляхи модернізації вищої освіти, виокремлювати перспективи її удосконалення;
- з’ясовувати напрями перетворень у галузі освіти у європейському просторі (на основі змісту Болонської декларації);
- опрацьовувати інформаційні джерела з метою ознайомлення з технологією і методикою запровадження модульно-рейтингової системи організації навчання у ВНЗ України з позиції інтеграційних процесів у вищій освіті;
- аналізувати структуру підготовки фахівців у вищому навчальному закладі (визначення індивідуальної траєкторії майбутнього викладача (студента)).

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 16 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття, 80 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль.

Вивчення магістрантами навчальної дисципліни „Інтеграційні процеси у вищій освіті” завершується складанням підсумкового модульного контролю – заліку.

Міждисциплінарні зв’язки.

Перелік дисциплін із зазначенням розділів (тем), засвоєння яких студентам необхідно для вивчення навчальної дисципліни

Ефективне опанування студентами системою необхідних педагогічних знань і умінь неможливо без залучення до процесу навчання теоретичних знань та досвіду, набутих під час вивчення інших навчальних дисциплін, в першу чергу таких як психологія, філософія, соціологія, педагогіка, освітні технології, менеджмент в освіті, психологія управління, педагогіка вищої школи, вступ до університетських студій, моделювання діяльності фахівця.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: інтеграція та інтеграційні процеси у вищій освіті, основні причини виникнення, етапи та особливості їх розвитку та їх значення для працівників вищої освіти.

Курс: підготовка магістрів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4 кредита</p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): 120 годин</p> <p>Тижневих годин: 4 години</p>	<p>Галузь знань <i>1801 Специфічні категорії</i></p> <p>Спеціальність <i>8.18010021 Педагогіка вищої школи</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>„магістр”</i></p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 5. Семестр: 9</p> <p>Аудиторні заняття: 32 год., з них:</p> <p>Лекції (теоретична підготовка): 16 год.</p> <p>Семінарські заняття: 16 год.</p> <p>Модульний контроль: 8 год.</p> <p>Самостійна робота: 80 год.</p> <p>Вид контролю: ПМК (залік).</p>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин					
		Разом	Аудиторні	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I							
Інтеграція вищої освіти в Європейському освітньому просторі							
1.	Інтеграція в історичному аспекті	16	4	2	2	12	
2.	Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети	20	4	2	2	14	2
3-4	Інтеграція освітньої сфери як фактор модернізації суспільства: Україна та Європа	24	8	4	4	14	2
	<i>Разом</i>	60	16	8	8	40	4
Змістовий модуль II							
Освітня політика							
5.	Державна освітня політика України в умовах глобалізації	18	6	2	4	12	
6.	Сутність, системність, особливості державної освітньої політики в Україні	18	2	2		14	2
7-8	Державна освітня політика України на сучасному етапі: цілі, складові, перспективи	24	8	4	4	14	2
	<i>Разом</i>	60	16	8	8	40	4
<i>Разом за навчальним планом</i>		120	32	16	16	80	8

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ІНТЕГРАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Тема 1. Інтеграція в історичному аспекті (2 год).

Протягом усього ХХ століття спостерігалось протистояння двох основних сфер людського пізнання - природознавчої й гуманітарної.

У процесі дослідження виявлено, що в сучасних умовах існують два полюси людської культури: на одному з них - сучасна наукова модель світу, створена природничими науками :фізикою, космологією, хімією, біологією, а на іншому - гуманітарна культура, яка не терпить спрощення та ідеалізації.

Починаючи з другої половини ХХ століття, ці тенденції поступово почали замінюватись інтеграцією, що виникла на основі різнобічних наукових напрямків і безпосередньо пов'язана з науково-технічним прогресом. З особливою силою ці процеси проходять у наш час. Інтеграційні тенденції захопили як технічні засоби, так і всі процеси пізнання, а також теоретичні прийоми, методи, процедури наукового дослідження, що породжують нові форми та види наукової діяльності. Останнім часом інтеграція активно займає свої позиції в освітньому просторі.

В освіті інтеграція розглядається перш за все як процес досягнення її цілісності та системності.

На сьогоднішній день інтеграція в освіті проявляється у всіх компонентах освітньої системи: від створення навчального закладу інтегрованого типу до інтегрованого уроку, від інтеграції в процесі виховання та соціалізації до інтеграції виховних соціальних впливів у формуванні громадянськості студентської молоді.

Основні поняття теми: наука, теорія, методологія, предмет педагогіки вищої, стандартизація, стандарти вищої освіти, навчання, формування фахівця вищої кваліфікації.

Тема 2. Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети (2 год.).

Нова антропологічна реальність покликана до життя глобальними зрушеннями у сучасній економіці та культурі. Вихідним пунктом в аналізі цих тенденцій суспільного розвитку має бути розуміння кризи освіти як багатовимірного і багаторівневого явища (загально цивілізаційна криза, криза соціальних систем, криза на інституціональних рівнях).

Процеси докорінного перетворення у суспільстві потребують від освіти такого самовизначення, яке було б адекватним якщо не темпам, то хоча б

напряму соціальних змін. Водночас в освіті відбуваються процеси, які не лише активізують, а й стримують можливості її самовизначення. Звідси той дуалізм, що виявляється у функціональному і сутнісному векторах реалізації завдань освіти. Перший пов'язаний із безпосередньою підготовкою підростаючого покоління до суспільно-виробничої діяльності, до життя. Другий - розкриває високе покликання освіти забезпечувати наступність у духовному розвитку людства. Відповідно, різний ступінь затребуваності цих завдань зумовлює й різну динаміку трансформації простору освіти.

Трансформація простору освіти – це перш за все зміна його архітектури відповідно до логіки культури.

Фундаменталізація освіти - певна цілісність, що складається із фундаментації освітнього процесу і включеного у цей процес фундаментального освітнього знання.

Визначальна ознака фундаментальності знання – рівень узагальнення в понятті.

Гуманітаризації освіти представлена широким спектром підходів як до визначення предметності теоретичного аналізу, так і до обґрунтування тих чи інших шляхів принципового вирішення суперечностей, що наростають.

Основні поняття теми: антропологічна реальність, трансформація простору освіти, модуси трансформації освітнього простору, фундаментація освіти, гуманітаризація освіти, екстенсивний підхід, інтенсивно-змістовий підхід, інтенсивно-технологічний підхід.

Тема 3 – 4. Інтеграція освітньої сфери як фактор модернізації суспільства: Україна та Європа (4 год).

У сучасному світі, який увійшов у третє тисячоліття, розвиток України визначається у загальному контексті Європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу отримання освіти будь-якого рівня та інше, що є невід'ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства.

Для України це у культурно-цивілізаційному аспекті європейська інтеграція — це входження до єдиної сім'ї європейських народів, повернення до європейських політичних і культурних традицій. Європейська інтеграція, таким чином, стає ключовою ланкою відкриття України для світу, переходу від закритого тоталітарного до відкритого демократичного суспільства.

Згідно зі “Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу”, затвердженою Указом Президента України, поряд з іншими напрямками європейської інтеграції культурно-освітній та науково-технічний напрямками займають особливе місце, зумовлене потенційною можливістю досягти вагомих успіхів у інтеграційному процесі саме на цих напрямках. Вони охоплюють галузі

середньої і вищої освіти, перепідготовку кадрів, науку, культуру, мистецтво, технічну і технологічну сфери.

Інтеграційний процес на відповідних напрямках полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС. У кінцевому результаті такі кроки спрацьовуватимуть на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища.

Європейська спільнота має намір зробити внесок в якісну освіту шляхом заохочення країн-учасниць до сприяння підвищенню якості власної освіти. Відштовхуючись під цього, Європейська комісія надає фінансову і політичну підтримку цьому процесові, що виходить за рамки ЄС.

Основні поняття теми: Болонський процес, трансформація показників освітніх послуг, реформування вищої освіти, мета державної політики в галузі освіти, демократизація, диференціація вимог, мобільність громадян, національна та міжнародна конкурентоспроможність, уніфікація вищої освіти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА

Тема 5. Державна освітня політика України в умовах глобалізації (2 год).

Поняття “державна освітня політика” передбачає, що суб'єктом її є державні органи регулювання освітнього процесу (органи законодавчої, виконавчої та судової влади, інститути громадянського суспільства). Водночас у сучасних політичних умовах суб'єктами державної освітньої політики виступають як регіональні структури управління освітою, так і міжнародні органи й установи, котрі здійснюють освітню політику на світовому рівні (наприклад, ЮНЕСКО, Міжнародний валютний фонд, ЄС, Міжнародний фонд “Відродження” та ін.). Склад і компетенції органів та інституцій освітньої політики є специфічними для кожної держави.

У сучасних умовах глобалізації держава починає ділити свої функції впливу на систему освіти з транснаціональними корпораціями. Освіта стає одним із багатьох виробів на міжнародному ринку, подібно до хліба, автомобілів, телевізорів та іншої побутової техніки тощо. Пріоритетна увага держави до освіти, її повноцінна бюджетна підтримка повинна відповідати реальним потребам сучасної та майбутньої України. Саме цілеспрямована державна освітня політика може сприяти зростанню добробуту кожного громадянина й конкурентоспроможності всієї країни. Ця політика буде ефективною тільки тоді, коли розроблятиметься й проводитиметься в поєднанні з активною інноваційною політикою країни. Вищій освіті слід брати активну

участь у створенні конкурентоспроможної інфраструктури – технопарків, інноваційних центрів тощо.

Принципи та цілі освітньої політики вирізняються найбільшою статичністю. Їх зміна, як правило, є наслідком зміни чи серйозного коригування політичного курсу. А дії суспільства й держави щодо розвитку системи освіти в досягненні декларованих цілей повинні змінюватися досить динамічно, адекватно реагуючи на різні чинники. Тому, характеризуючи освітню політику, важливо не тільки, і навіть не стільки вивчати декларовані цілі, скільки аналізувати реальні дії та конкретні результати розвитку освітньої системи.

Освітня політика не здатна видати миттєвий результат. Проте вона, як і будь-яка діяльність, що забезпечує кінцевий продукт, може й повинна піддаватися моніторингу. Складність оцінки системи освіти, як і освітньої політики в цілому, полягає в тому, що їхні соціальні наслідки виявляються як соціальні внески через 15–20 років.

Процеси реформування освіти в Україні відбуваються суперечливо, зберігається контроль державних інституцій над багатьма сферами вищої (університетської) освіти, а університетська автономія наразі в багатьох випадках існує лише формально.

Криза сучасного університету полягає у протиріччі, яке загострилося в нових соціально-економічних умовах між його трьома основними функціями як соціального інституту: забезпеченням наукового розвитку (неможливістю фінансового забезпечення здійснення наукових досліджень), наданням можливості отримання освіти (у зв'язку з підвищенням попиту на вищу освіту), забезпеченням регіонального розвитку (пошук баланс, врахування як національної, так і глобальної перспективи розвитку).

Основні поняття теми: державна освітня політика, інформаційне суспільство, університетська освіта, конституційні норми, стратегічні документи.

Тема 6. Сутність, системність, особливості державної освітньої політики в Україні (2 год).

Термін “державна політика в галузі освіти” або “державна освітня політика” почав використовуватися у науковій літературі 60-70-х років ХХ століття, коли в СРСР, США, державах Європи та в Японії освіту почали розглядати як найважливіший чинник економічного розвитку й соціального прогресу, як сферу, що потребує особливої уваги на загальнодержавному рівні. Цей період характеризується “інформаційним вибухом”, тобто бурхливим розвитком природничих і фізико-математичних наук.

У науковій та науково-популярній літературі дається декілька визначень поняття “державна освітня політика”. Ось деякі з них: “освітня політика – найважливіша складова політики держави, інструмент забезпечення

фундаментальних прав і свобод особи, підвищення темпів соціально-економічного і науково-технічного розвитку, гуманізації суспільства, зростання культури. Освітня політика встановлює на основі суспільної згоди докорінні цілі й завдання розвитку освіти, гарантує їх утілення в життя шляхом узгоджених дій держави й суспільства.

Інтеграційні процеси у сфері університетської освіти посилені наразі глобалізацією, яка стала визначальним фактором розвитку постіндустріального світу. Про це свідчить таке: виникнення на базі новітніх інформаційних і комунікаційних технологій нових форм навчання й нових напрямків міжнародної освітньої діяльності; збільшення кількості дослідних центрів, котрі займаються актуальними проблемами підготовки кадрів і розробляють відповідні рекомендації; спроби розвинутих країн проводити узгоджену політику, і навіть розробляти єдину стратегію в галузі освіти, у тому числі університетської.

Глобалізація ставить перед університетською освітою складний комплекс проблем, котрі важко піддаються вирішенню в межах національних політик. В Україні має активізуватися перехід до багаторівневої системи підготовки фахівців і системи неперервної освіти, яка відповідає вимогам ринкової економіки.

Серед першочергових завдань освітньої політики – підтримка підготовки фахівців у конкурентоспроможних навчальних закладах.

Державна політика в галузі освіти – складова (підсистема) загальнодержавної політики, яка включає сукупність визначеної системи цілей, завдань, принципів, програм та основних напрямів діяльності органів управління освітою, спрямованих на організацію науково-методичного і впроваджувального супроводу стратегії розвитку освіти. Державну політику в галузі освіти України визначає вищий законодавчий орган, здійснюють органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування на основі затвердженої органами державної влади та схваленої громадською думкою концепції розвитку освіти.

Основні поняття теми: мета вищої освіти, зміст вищої освіти, освітні рівні, міжнародна стандартна класифікація освіти, принципи вищої освіти, структура вищої освіти.

Тема 7 - 8 . Державна освітня політика України на сучасному етапі: цілі, складові, перспективи (4 год).

У статті подано стислий аналіз державної політики у сфері освіти в Україні на сучасному етапі як сфери взаємовідносин різних соціальних груп та індивідів у межах використання інститутів публічної влади задля реалізації суспільно-значущих інтересів і потреб. Розглянуто тенденції, передумови розвитку освітньої політики, її напрямки та компоненти.

Державна освітня політика ґрунтується на конституційних нормах; стратегічних документах розвитку освіти (доктрини, програми, концепції тощо); міжнародних, міждержавних договорах, ратифікованих вищим законодавчим органом; законах, законодавчих актах; указах і розпорядженнях Президента України; постановах Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; наказах, розпорядженнях Міністерства освіти і науки України, міністерств і відомств, яким підпорядковані заклади освіти; наказах та розпорядженнях регіональних (місцевих) органів виконавчої влади, виданих у межах їхньої компетенції.

Державна політика в галузі освіти ставить за мету розвиток системи освіти в інтересах формування гармонійно розвинутої, соціально активної, творчої особистості, а також як одного з чинників економічного й соціального прогресу суспільства.

На формування державної політики в галузі освіти впливають зовнішні чинники, що дає змогу враховувати стан, тенденції та перспективи розвитку освіти, потреби суспільства та держави в освіті, розробляти реалістичну освітню політику, побудовану на вітчизняному досвіді освітньо-педагогічної діяльності з урахуванням досягнень міжнародного співробітництва в освітній сфері.

Основні поняття теми: державна освітня політика, державна політика у сфері освіти, освіта, держава, функціонування системи освіти.

IV. Навчально-методична карта дисципліни „Інтеграційні процеси у вищій освіті”

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 120 год., із них 16 год. – лекції, 16 год. – семінарські заняття, 80 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI
Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II		
Назва модуля	ІНТЕГРАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ			ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА		
Кількість балів за модуль	113 балів			113 балів		
Лекції	2 год. (1бал)	2 год. (1бал)	4 год. (2 бали)	2 год. (1 бали)	2 год. (1бал)	4 год. (2 бали)
Семінарські заняття	2 год. (11балів)	2 год. (11 балів)	4 год. (22 бали)	4 год. (22 бали)	2 год. (11 балів)	2 год. (11 балів)
Дати						
Теми лекцій	Інтеграція в історичному аспекті	Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети	Інтеграція освітньої сфери як фактор модернізації	Державна освітня політика в умовах глобалізації	Сутність, системність, особливості державної освітньої політики в Україні	Державна освітня політика України на сучасному
Дати						
Теми семінарських занять	Інтеграція в історичному аспекті	Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети	Особливості побудови державної освітньої політики в умовах	Сутність, системність, особливості державної освітньої політики в Україні	Сутність, системність, особливості державної освітньої політики в Україні	Державна освітня політика України на сучасному
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю		Модульний контроль № 1 25 балів	Модульний контроль № 2 25 балів		Модульний контроль № 3 25 балів	Модульний контроль № 4 25 балів
Підсумковий контроль	ПМК (залік)					

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ІНТЕГРАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Семінар 1

Тема : Інтеграція в історичному аспекті (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Поняттєво-термінологічний апарат теми

1. Освітня криза в українському суспільстві.
2. Вимоги до системи освіти.
3. Інтеграційні процеси: зміст, мета, завдання.
4. Форми прояву інтеграційних процесів у вищій школі.
5. Інтеграційні процеси як окрема сфера суспільної діяльності.

II. Навчальна дискусія

Рекомендована література

Основна: [1 - 6; 8; 12; 13; 14;18]

Додаткова: [28, 30,72; 80].

Семінар 2

Тема: Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Поняттєво-термінологічний апарат теми

1. Передумови виникнення інтеграційних процесів.
2. Інтеграційні процеси та їх розуміння в європейських країнах.
3. Інтеграційні процеси та їх розуміння в Україні.
4. Співвідносність розуміння інтеграційних процесів минулого та сучасності.
5. Майбутнє інтеграційних процесів.

II. Навчальна дискусія

Рекомендована література

Основна: [1 - 6; 11; 13; 16; 18]

Додаткова: [32; 34; 80].

Семінар 3-4

Тема: Особливості побудови державної освітньої політика в умовах глобалізації (4 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Поняттєво-термінологічний апарат теми

1. Світова глобалізація в просторі вищої освіти.
2. Освіта як соціальний інститут: його завдання та функції.
3. Глобалізація та реформування у системі української освіти.
4. Криза сучасного університету.

5. Недоліки та перспективи глобалізації в освітньому просторі Європи та України.

II. Навчальна дискусія

Рекомендована література

Основна: [1 - 6; 11; 12; 13; 18]

Додаткова: [28; 29; 30; 62; 75].

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.
ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА**

Семінар 5-6

Тема: Сутність, системність, особливості державної освітньої політики в Україні (4 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Поняттєво-термінологічний апарат теми

1. Складові процесу трансформації освітнього простору.
2. Умови трансформації освіти.
3. Шляхи трансформації сучасної вищої освіти.
4. Роль інтеграційних процесів у трансформації університетської освіти.

II. Навчальна дискусія

Рекомендована література

Основна: [1 - 6; 17; 24; 27]

Додаткова: [3; 4; 6; 11].

Семінар 7-8

Тема: Державна освітня політика України на сучасному етапі: цілі, складові, перспективи (4 год.)

План заняття

I. Теоретична частина

Поняттєво-термінологічний апарат теми

1. Інтеграційні процеси, процеси реформування, модернізація у вищій освіті (спільні та відмінні риси, їх взаємозв'язки).
2. Ознаки інтеграційних процесів у сучасному українському суспільстві.
3. Ознаки інтеграційних процесів у сучасній Європі.
4. Системи вивчення реформування освіти.
5. Шляхи модернізації вищої освіти в Україні

II. Навчальна дискусія

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ІНТЕГРАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Тема 1. Особливості сучасного освітнього простору в Україні: переваги та недоліки

1. Підготуйте бінарну лекцію на тему: „Сучасний європейський освітній простір: переваги та недоліки”

2. Опрацюйте Національну стратегію розвитку освіти на 2012-2021 рр. та тезисно представте її у групі (за розділами).

Тема 2. Становлення та розвиток інтеграційних процесів у європейських країнах та в Україні

1. Зобразіть схематично інтеграційні процеси, які наразі відбуваються у вищій освіті України та країнах ЄС.

2. Підготуйте міні-презентацію (до 15 слайдів) на тему: „Яким я бачу майбутнє інтеграційних процесів в Україні на сучасному етапі”.

Тема 3. Змістовні та структурні компоненти інтеграції в освіті та вищій школі

1. Схематично представте вплив соціальних інституцій на особистість у сучасному соціумі.

Опрацювати Розділ 8. Вища освіта України як засіб формування цінностей громадянського суспільства колективної монографії „Вища школа як соціальний інститут і механізм.

Тема 4: Інтеграційні процеси - шляхи реформування вищої освіти

1. Підготуйте питання до дискусії „Шляхи модернізації вищої освіти: європейський досвід на українські перспективи”.

2. Відвідайте сайт міністерства освіти і науки та знайдіть інформацію для виконання наступного завдання: скласти в хронологічному порядку список законодавчих актів, що призначені для реформування вищої школи за період з 2007 і по нинішній час.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА

Тема 5. Особливості побудови державної освітньої політика в умовах глобалізації

1. Складіть термінологічний словник, спираючись на оновлений закон „Про вищу освіту” (від 1.07.2014 р.)

2. Опрацювати колективну монографію „Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір / авт. кол.: В. Андрущенко (керівник), М. Бойченко, Л. Горбунова, І. Надольний та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 220 с. та тезисно представити основні концептуальні положення щодо державної політики.

Тема 6: Особливість державної політики в Україні

1. Зробіть презентацію на тему: „Вплив державної політики на систему освіти в нашому Університеті ”

2. Опрацюйте 1 розділ з монографії „Освітні реформи : місія, дійсність, рефлексія” : [моногр.] / за ред.: В. Кремень, Т. Левовицький, В. Огнев’юк, С. Сисоєва. – К. : Едельвейс, 2013. – 460 с.

Тема 7-8. Державна освітня політика України на сучасному етапі: цілі, складові, перспективи

1. Підготуйте есе на тему: „Покращення системи вищої освіти шляхом вдосконалення державної політики”.

2. Розробіть модель сучасної європейськи зорієнтованої української освіти.

Таблиця 7.1

VII. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I. ІНТРЕГРАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ			
Тема 1. Інтеграція в історичному аспекті (12 год.)	Семінарське заняття, самостійна робота, ПМК (залік)	5	I
Тема 2. Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети (14 год.)	Семінарське заняття, самостійна робота, ПМК (залік)	5	II
Тема 3 – 4. Інтеграція освітньої сфери як фактор модернізації суспільства: Україна та Європа (14 год.)	Семінарське заняття, самостійна робота, ПМК (залік)	5	III
Змістовий модуль III. ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА			
Тема 5. Особливості побудови державної освітньої політика в умовах глобалізації (12 год.)	Семінарське заняття, самостійна робота, ПМК (залік)	5	IV
Тема 6. Сутність, системність, особливості державної освітньої політики в Україні (14 год.)	Семінарське заняття, самостійна робота, ПМК (залік)	5	V
Тема 7. Державна освітня політика України на сучасному етапі: цілі, складові, перспективи (14 год.)	Семінарське заняття, самостійна робота, модульний контроль, ПМК (залік)	5	VI
Разом: 80 годин		Разом: 30 балів	

VIII. СИСТЕМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів з дисципліни “Інтеграційні процеси у вищій освіті” оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип операційної звітності, обов’язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл.8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій, семінарських занять	8+8
2	Виступи на семінарських заняттях	80
3.	Модульні контрольні роботи (1, 2, 3,4)	100
4.	Самостійна робота	30
5.	Підсумковий рейтинговий бал	226
6.	ПМК (залік)	

Разом: 226 балів

Коефіцієнт перерахунку –226: 100 = 2,26

Розрахунок балів подано з урахуванням можливості студенту взяти участь в обговоренні визначених програмою питань семінарських занять з навчальної дисципліни не менше ніж 80 % із запрограмованих навчальних занять.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумковий письмовий колоквиум, презентація статті.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	“незадовільно” (з обов’язковим повторним курсом)	F
35 – 59	“незадовільно” (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	“достатньо”	E
69 – 74	“задовільно”	D
75 – 81	“добре”	C
82 – 89	“дуже добре”	B
90 – 100	“відмінно”	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
“відмінно”	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
“добре”	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
“задовільно”	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
“незадовільно”	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка “незадовільно” ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі колоквіуму.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. 8.4 представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни “Інтеграційні процеси у вищій освіті”

Таблиця 8.4

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Модульний контроль	Самостійна робота	ПМК (залік)
Відвідування занять, підготовка до семінарських занять	Відвідування занять підготовка до семінарських занять			
T 1 – T 4	T 5 – T 8			
48	48	100	30	-

226 балів

Коефіцієнт перерахунку – $226 : 100 = 2,26$

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

1. *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
2. *Наочні*: ілюстрація, демонстрація.
3. *Практичні*: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1. **Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Х. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- дисципліни “Інтеграційні процеси у вищій освіті”.

ХІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативна база:

1. Всесвітня декларація про вищу освіту для ХХІ ст.: підходи, практичні заходи та рамки пріоритетних дій, спрямованих на реформу та розвиток вищої освіти, схвалені Всесвітньою конвенцією з вищої освіти в Парижі 9 жовтня 1998 року // Образование в ХХІ веке. – К., 2001.
2. Державна національна програма “Освіта”: Україна ХХ століття – К.: Радуга, 1994.
3. Державний стандарт повної загальної середньої освіти. - <http://iitzo.gov.ua/serednya-osvita/pro-viddileniya-zmistu-zahalnoji-serednoji-osvity/normatyvno-pravova-baza-pochatkovoji-osvity/>
4. Закон України "Про вищу освіту" 1.07.2014р. // <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/110-zakon-ukrayiny-pro-osvitu>
5. Концепція національного виховання // Освіта. – 1994. – 26 жовтня.

Основна:

6. *Вища школа як соціальний інститут і механізм соціалізації молоді* : монографія / кол. авт.: М. Михальченко (керівник), Т. Андрущенко, В. Баранівський, О. Бульвінська та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 318 с.
7. *Засоби інформаційно-комунікаційних технологій єдиного інформаційного простору системи освіти України: монографія* / [В.В. Лапінський, А.Ю. Пилипчук та ін.]; за наук. ред. проф. В.Ю. Бикова. – К.: Педагогічна думка, 2010. – 160 с.
8. *Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі* / В. Г. Кремень. – 2-ге вид. – К.: Т-во “Знання” України, 2010. – 520 с.
9. *Огнев’юк В. О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку: [моногр.]* / Віктор Олександрович Огнев’юк. – К.: Знання України, 2003. – 450 с.
10. *Освітні реформи : місія, дійсність, рефлексія : [моногр.]* / за ред.: В. Кремень, Т. Левовицький, В. Огнев’юк, С. Сисоєва. – К. : Едельвейс, 2013. – 460 с.
11. *Сисоєва С. О. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження: наук. вид.* / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова / НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, МОН, МАріупольський держ. гуманіт. ун-т. – К.: Вид. дім “ЕКМО”, 2010. – 362 с.
12. *Сисоєва С.О. Освітологічний зміст освітніх реформ* / С. Сисоєва // *Освітні реформи : місія, дійсність, рефлексія : [моногр.]* / за ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев’юка, Світлани Сисоєвої. – К. : ЕДЕЛЬВЕЙС, 2013. – С. 133–151.
13. *„Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти України: європейський вимір* / авт. кол.: В. Андрущенко (керівник), М. Бойченко, Л. Горбунова, І. Надольний та ін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 220 с.
14. *Я – студент : навч. посіб.* / [авт. кол. : В.О. Огнев’юк, Ф.Л. Левітас, Н.П. Клименко, А.І. Мовчун (розд. I “Мій університет”); О.В. Безпалько, О.Б. Жильцов, О.В. Леонтєва, С.М. Мартиненко (розд. II “Я – студент-грінченківець”); О.Б. Жильцов, О.В. Леонтєва (розд. III “Я навчаюся за кредитною системою”); С.О. Караман, (розд. IV “Як мені краще організувати навчання”); К.О. Линьов, Н.В. Морзе, О.П. Буйницька, Л.О. Варченко (розд. V “Я – в інформаційному середовищі університету”); Л.Л. Хоружа, С.І.Редько, І.О. Линьова (розд. VI “Я працюю в команді”); О.П. Сергєєнкова (розд. VII “На шляху мого саморозвитку і самовдосконалення”) ; за заг. ред. В.О. Огнев’юка]. – 3-тє вид., зі змінами. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.

Додаткова:

15. Кармазіна М. Політичні поняття і категорії: відтінки, іпостасі, метаморфози logos’у// *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї.* – К.: Український центр політичного менеджменту, 2010. – Вип. 19. – 482 с. – С. 9.
16. Козюбра М. Загальнотеоретичне правознавство: стан та перспективи// *Право України.* - № 1 – 2010. <http://www.info-prensa.com/article-165.html>

17. Іванюк І. Освітня політика. Навчальний посібник. – К.: Таксон, 2006. – 226 с. Бібліогр.: с. 23-225. – С. 11, 14
18. О.Кілієвич. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. – К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2003. – 510 с. – 17 с.
19. Андрущенко В.П., Савельєв В.Л. Освітня політика (огляд порядку денного). – К.: “МП Леся”, 2010. – 368 с. – С.6, 141,151, 623
20. Webster’s New Universal Unabridged Dictionary. – New York: Barnes & Noble books, 1996. – 2230 p. – P.1497
21. Основи демократії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ За заг. ред. А.Ф.Колодій. Третє видання, оновлене і доповнене, - Львів: Астролябія, 2009. – 832 с. – С.686-688, 712
22. Енциклопедія освіти/ Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.- С. 623
23. Корсак К. Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: інтегрально-філософський аналіз. – Київ. – Ніжин, 2004. – С.112
- 24.10. Савельєв В. Проблемне поле освітньої політики в Україні // Філософія освіти. - №2. – 2005. – С.89
- 25.11. Молодиченко В. Модернізація цінностей в українському суспільстві засобами освіти: (філософський аналіз)/ В.В.Молодиченко. – К.: Знання України, 2010. – 383 с. – Бібліограф.: с.353-382, 83 с. – С. 310
- 26.12. Демощенко С. Соціальний інститут освіти як об’єкт політичних відносин// Філософія освіти. - №2 (4). – 2006. – С. 164-176
- 27.13. Вільчинський Ю. Філософія історії: теорія взаємопроникнення часу і вічності/Ю.Вільчинський. – Київ: Поліграфкнига, 2009. – 360 с. – Бібліогр.: с. 353-340. – С. 273
- 28.14. Edmondson J., D’Urso A. The importance of being critical: Opening possibilities and hope in education policy study. Pennsylvania State University, USA. - Volume 5, Number 1 (May 2007)
<http://www.jceps.com/?pageID=article&articleID=87>
- 29.15. Дж. Д’юї. Демократія і освіта. – Львів: Літопис, 2003. – 294 с. – С. 196
- 30.16. Heck R. Studying Educational and Social Policy: Theoretical Concepts and Research Methods. - Lawrence Erlbaum Associates, 2004, 381 p., P.318

Робоча програма навчального курсу
„ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ”

Укладачі: **Чернуха Надія Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, **Головчук Світлана Юріївна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Інтеграційні процеси у вищій освіті. Програма навчальної дисципліни. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 28 с.